

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

ERKEBISPEGÅRDEN I TRONDHEIM

Kommune:

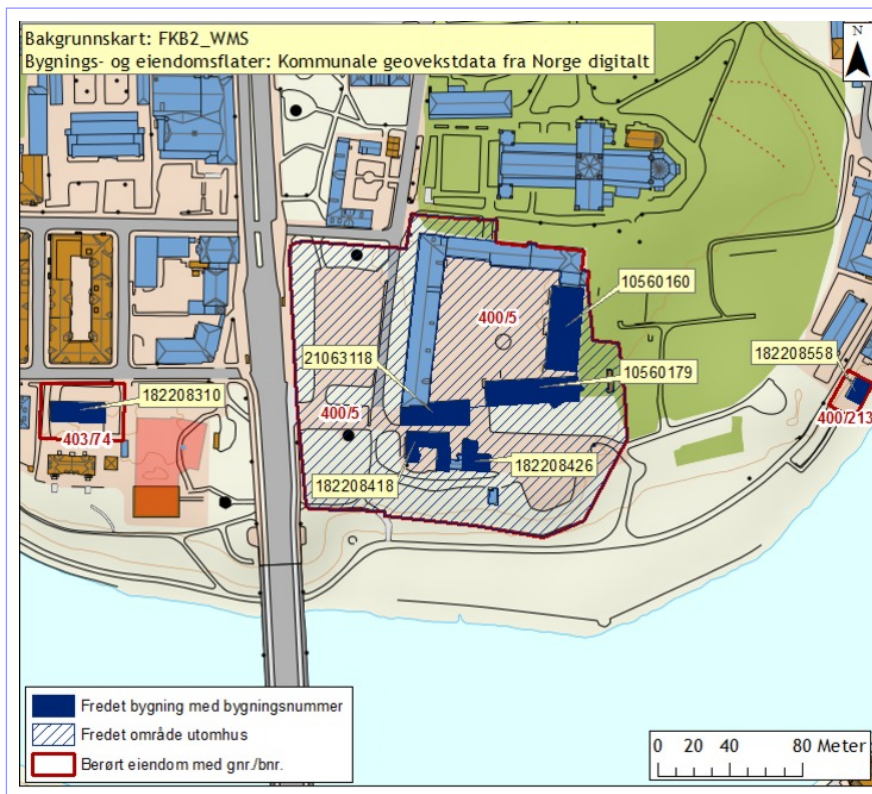
1601/Trondheim

Gnr/bnr:400/5
403/74
400/213**AskeladdenID:**

87588

**Referanse til
landsverneplan:**

Kompleks 9903255

Omfang fredning

Byggnavn	Oppført	Bygningsnr.	Gnr/bnr	Omfang
• Artilleribyget - Kongsgårdsgata 1C	1809	21063118	400/5	Eksteriør
• Bispefløyen - Kongsgårdsgata 1A	1996 - 1997	10560160	400/5	Eksteriør/Interiør
• Borggården	1997		400/5	Utomhus
• Grenaderen - Kongsgårdsgata 1E	1800 - 1826	182208418	400/5	Eksteriør
• Kjøpmannsgate 1C	1840	182208558	400/213	Eksteriør
• Museet - Kongsgårdsgata 1B	1996 - 1997	10560179	400/5	Eksteriør/Interiør
• Schirmers gate 3-5 - laboratoriet	1827	182208310-1	403/74	Eksteriør/Interiør
• Tøyhusvakten - Kongsgårdsgata 1 E	1777	182208426	400/5	Eksteriør/Interiør
• Utomhus - Ytre Kongsgaard og Kongsgaard bastion			400/5	Utomhus

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Fredning kompleks

Omfang: Fredningen omfatter bygningene og utomhus som nevnt ovenfor på eiendommene gnr. 400 bnr. 5 (Erkebispergården), gnr. 400 bnr. 74 (Schirmers gate 3-5) og gnr. 400 bnr. 213 (Kjøpmannsgata 1C).

Formål: Formålet med fredningen er å sikre Erkebispergården med tilknyttede bygninger som et sjeldent rikt og sammensatt kulturminne- og arkitekturmiljø skapt over lang tid fra kirkelig sentrum og forsvarsanlegg i middelalderen, via befestet lensherreresidens og militærmagasin til kulturhistorisk, kirkelig og kulturelt sentrum som har vært utviklet på stedet siden 1820-årene.

Fredningen skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng, utomhus, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.

Begrunnelse: Anlegget var sammen med Nidaros domkirke det kirkelige administrasjons- og maktsentrum i Norge fra den norske kirkeprovins med erkebispesetet ble opprettet i 1153. Anlegget har en sammensatt bygningshistorie som spenner over lang tid og er under stadig utforskning og utvikling. De senere epoker har alle resultert i markante bygninger og historiske spor.

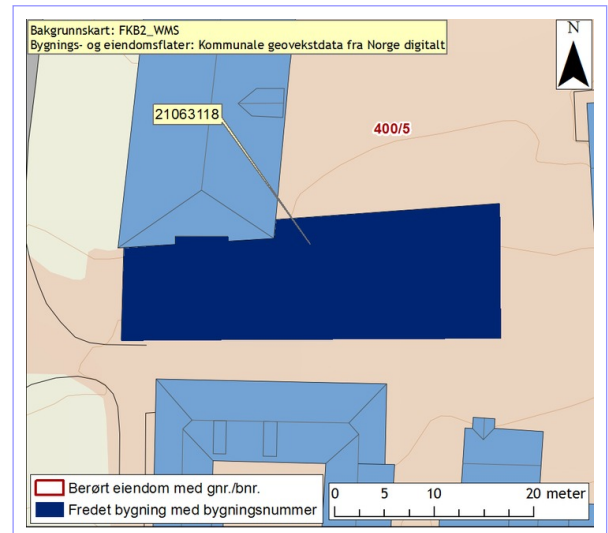
De eldste bygningene i anlegget og andre spor fra middelalderen er automatisk fredet.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

ARTILLERIBYGGET - KONGSGÅRDSGATA 1C

Bygningsnr:	21063118
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1809
AskeladdenID:	87588-8
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903636 Kompleks 9903255

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør.

Fredningen av eksteriør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare artilleribygget som en viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde, og som en historiefortellende bygning fra den militære virksomheten ved anlegget.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.

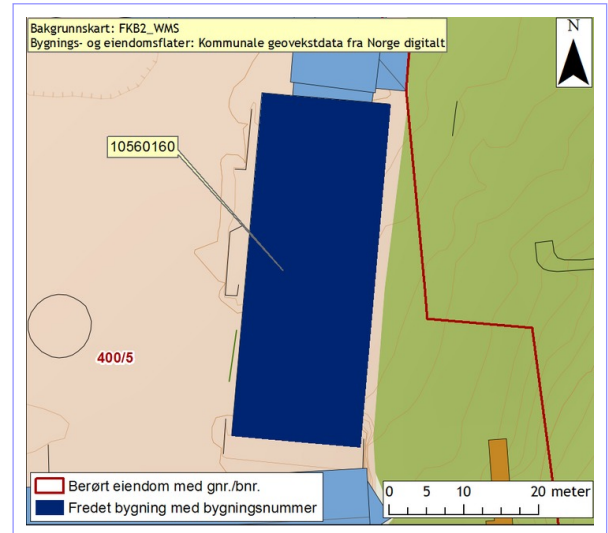
Begrunnelse: Artilleribygningen er et markant innslag som romdannende element i borggården. Den er utformet som en tidstypisk militær bruksbygning og har siden den ble oppført hatt viktige og skiftende funksjoner som del av militæreperioden i Erkebispegården, før den ble tatt i bruk for administrasjon av kulturhistorisk virksomhet.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

BISPEFLØYEN - KONGSGÅRDSGATA 1A

Bygningsnr:	10560160
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1996 - 1997
AskeladdenID:	87588-11
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903634 Kompleks 9903255

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

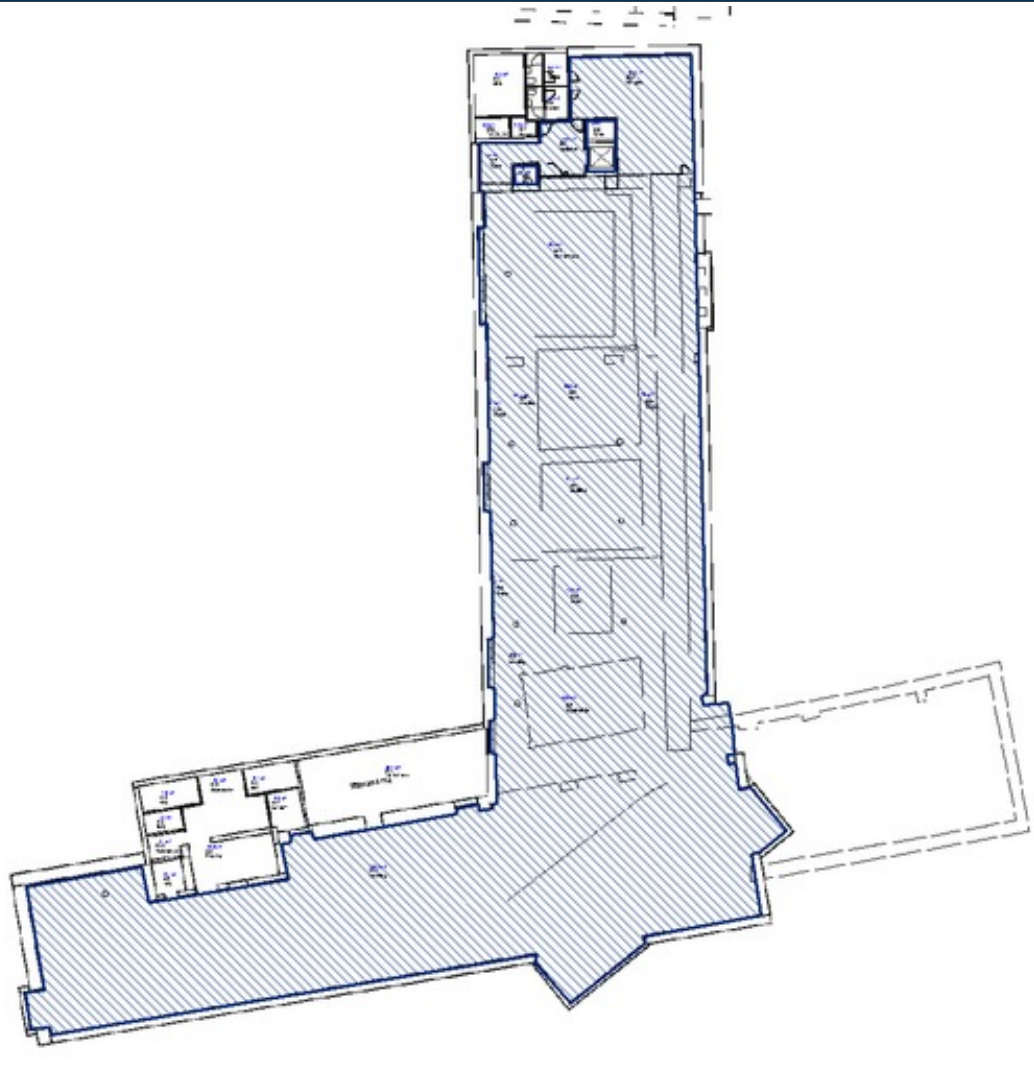
Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av interiører i de fleste publikums- og fellesarealer i alle fire etasjer, samt biskopens kontor med forværelse i 2. etasje.
- Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.
- Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegninger.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare bispefløyen som en viktig del av Erkebisppegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde, og som en historiefortellende bygning fra den kirkelige virksomheten ved anlegget.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Bispefløyen og Museet fra 1997 ble oppført som erstatning for to bygninger som gikk tapt ved brannen i 1983. De er begge formgitt gjennom to arkitektkonkurranser og derpå ble de tilpasset de oppsiktsvekkende funnene som ble gjort ved de arkeologiske utgravningene. Bevaring av vesentlige deler av middelalderens ringmuranlegg la føringer for bygningenes orientering. Store deler av ringmuren og erkebiskopens myntverksted er dessuten bevart i de sammenkoblede underetasjene, slik at bygningene også fungerer som vernebygg og ramme rundt de bevarte delene av erkebiskopens gamle anlegg.
- De to bygningenes volumbehandling med rektangulære blokkformer og saltak er tradisjonelle på stedet. Materialbruk og detaljer med mørk tegl og brede fuger der mørtelen er trukket ut over tegloverflaten harmonerer godt med de eldre murbygningene og skaper samtidig en diskret kontrast som skiller tidsepokene fra hverandre. Videreføringen av murbruken også innvendig gir et helhetlig og gjennomarbeidet uttrykk. Belønnet med murverksprisen 1999.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

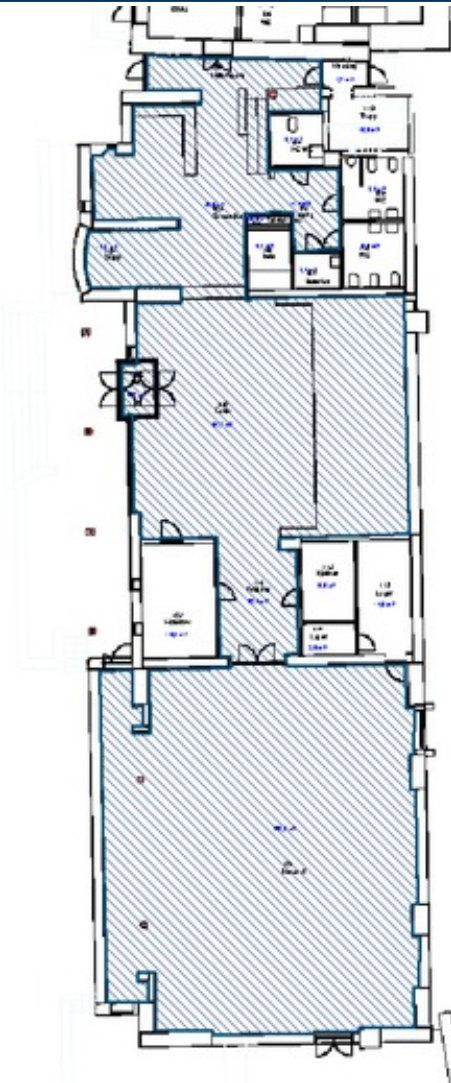
Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Plantegning kjelleretasje (gjennomgående kjeller for Museet og Bispefløyen). Omfang interiørfredning er markert med blå skraver.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Plantegning 2. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

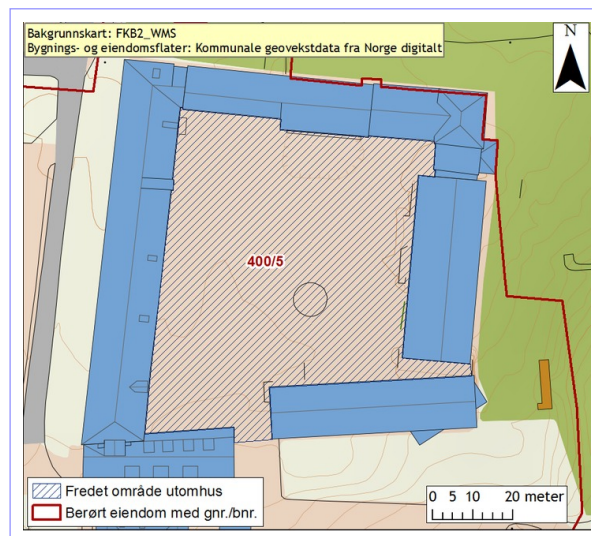
Plantegning 3. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

BORGÅRDEN

Bygningsnr:	
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1997
AskeladdenID:	87588-14
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903640 Kompleks 9903255

Fredning bygning

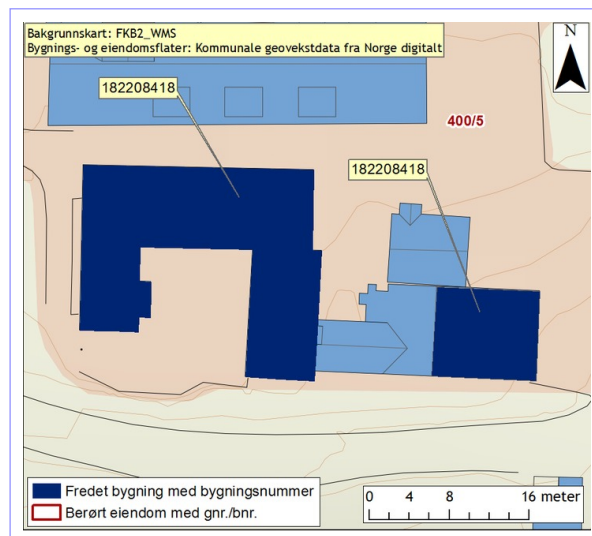
- Omfang:** Fredningens utstrekning gjelder hele gårdsrommet i Erkebispegårdens sentrale firkanttun (borggården) med portrom mot syd og rommet mellom Bispefløyen og Museet i sydøst. Fredningen omfatter plassens overflatebehandling som ligger over automatisk fredet grunn.
- Formål:** Formålet med fredningen er å bevare borggården som en viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i borggården som åpen plass.
- Begrunnelse:** Borggården er et vesentlig romdannende element i Erkebispegården og har i hovedsak ligget ubebygget siden de siste mindre bygninger ble flyttet ut omkring 1870. Utformingen med steinsetting og singel fra 1997 representerer en kunstnerisk og dekorativt utformet løsning av nyere tids bruksbehov samtidig som den danner et tydelig skille over automatisk fredet grunn. Det er påvist at det kan finnes betydningsfulle historiske spor i grunnen som kan medføre fornyet vurdering av plassrommets overflatebehandling/dekke.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

GRENADEREN - KONGSGÅRDSGATA 1E

Bygningsnr:	182208418
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1800 - 1826
AskeladdenID:	87588-12
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903638 Kompleks 9903255

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningsanleggets eksteriør.

Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v.

Et mindre tilbygg i gårdsrommet mellom restaurantanlegget og det tidligere sprøytehuset er ikke omfattet av fredningen.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare Grenaderen som en viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde, og som en historiefortellende bygning fra den militære virksomheten ved anlegget.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.

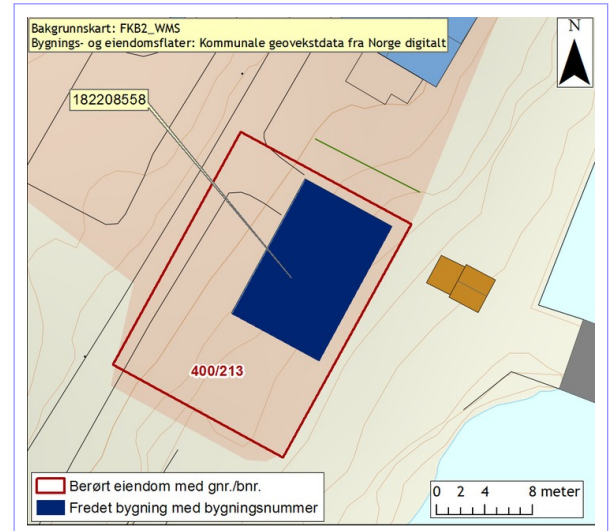
Begrunnelse: Bygningen danner en variert og sammensatt bygningsgruppe som i alle ledd har bakgrunn fra den lange militæreepoken i Erkebispegården. De vestre deler av anlegget ble oppført som verksteder for militært materiell. Østre del (tidl. sprøytehus) ble flyttet til nåværende tomt i 1870 og tjente som boder for ved, fôr og seletøy og som latriner, men skal ha hatt lignende funksjoner inne i borggården i lang tid før det. Anlegget er utformet i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1700- og 1800-tallet, og er med sine sammensatte former og funksjoner meget historiefortellende for militæreepoken til tross for mindre tilbygg og en del endringer fra restaurantepoken etter 1965.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

KJØPMANNSGATE 1C

Bygningsnr:	182208558
Gnr./bnr:	400/213
Oppført:	1840
AskeladdenID:	87588-16
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903674 Kompleks 9903255

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør.

Fredningen av eksteriør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare bygningen som del av den militære aktivitet som har funnet sted rundt Kongsgården (Erkebisppegården), her spesielt knyttet til det tidligere marine-etablisementet ved Nidelva øst for Erkebisppegården.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater.

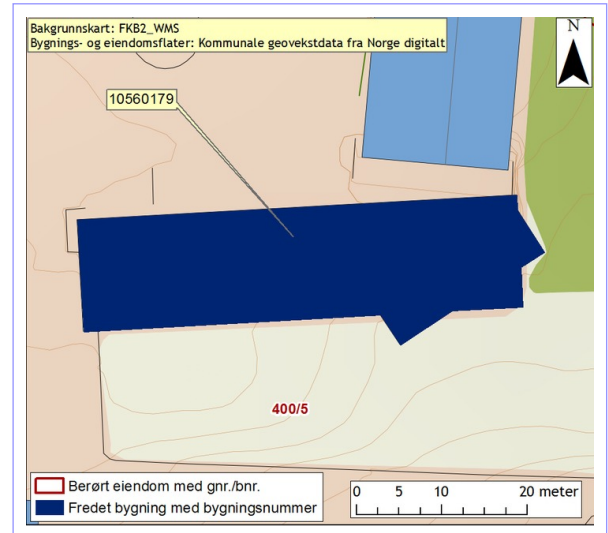
Begrunnelse: Bygningen er oppført i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1800-tallet og har svært lange tradisjoner som del av militærepoken på stedet. Den er en vesentlig del av historien og bygningsmiljøet til det tidligere marinetaablisementet som også er fredet. Eiendommen Kjøpmannsgata 1C er senere blitt utskilt fra marinetaablisementet.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

MUSEET - KONGSGÅRDSGATA 1B

Bygningsnr:	10560179
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1996 - 1997
AskeladdenID:	87588-10
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903635 Kompleks 9903255

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og deler av interiører som består av publikumsarealer over tre etasjer.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.

Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegninger.

Utstillingen i museet er ikke omfattet av fredningen. Dette gjelder både monterne og selve gjenstandene i utstillingen.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare museet som en viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde, og som en historiefortellende bygning fra den kulturelle virksomheten ved anlegget.

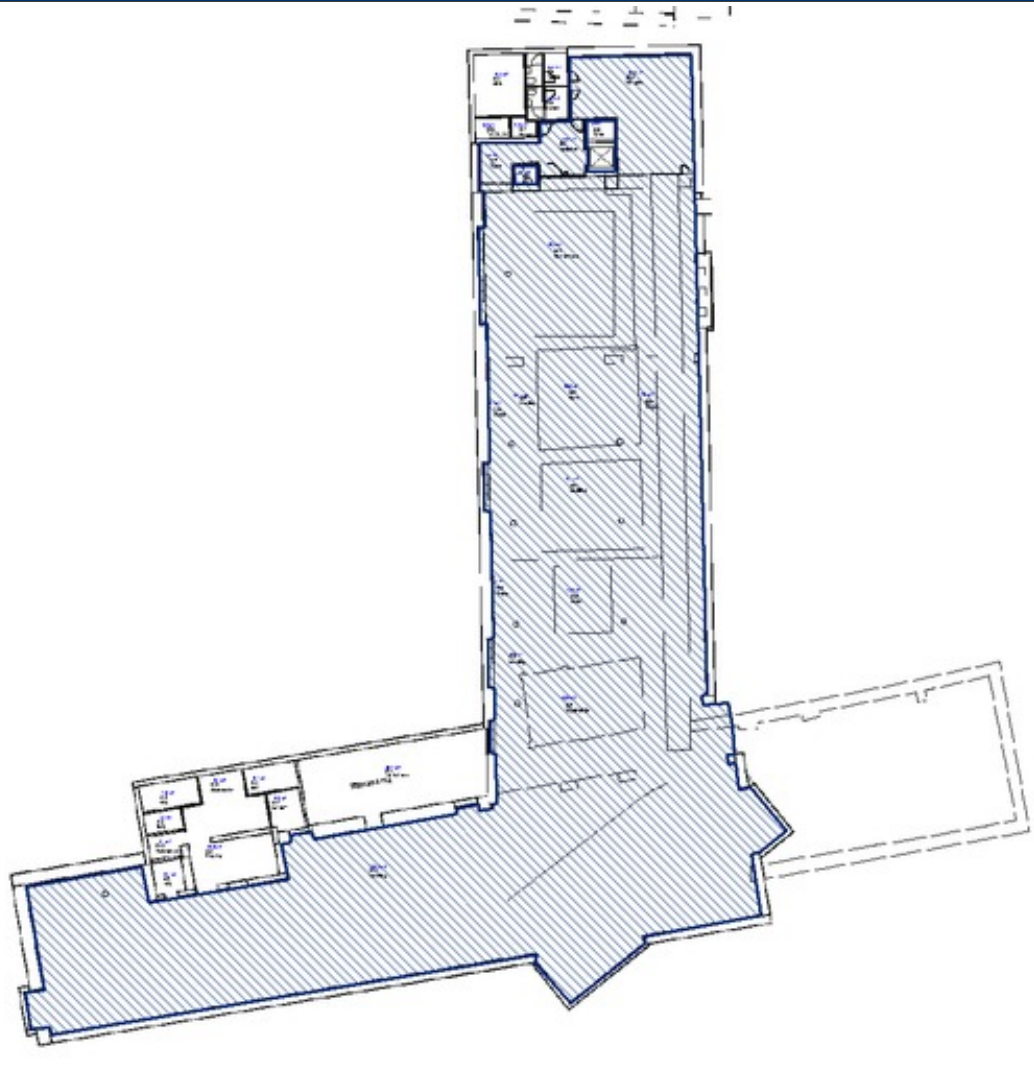
Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Bispefløyen og Museet fra 1997 ble oppført som erstatning for to bygninger som gikk tapt ved brannen i 1983. De er begge formgitt gjennom to arkitektkonkurranser og derpå ble de tilpasset de oppsiktsvekkende funnene som ble gjort ved de arkeologiske utgravningene. Bevaring av vesentlige deler av middelalderens ringmuranlegg la føringer for bygningenes orientering. Store deler av ringmuren og erkebiskopens myntverksted er dessuten bevart i de sammenkoblede underetasjene, slik at bygningene også fungerer som vernebygg og ramme rundt de bevarte delene av erkebiskopens gamle anlegg.

De to bygningenes volumbehandling med rektangulære blokkformer og saltak er tradisjonelle på stedet. Materialbruk og detaljer med mørk tegl og brede fuger der mørtelen er trukket ut over tegloverflaten harmonerer godt med de eldre murbygningene og skaper samtidig en diskret kontrast som skiller tidsepokene fra hverandre. Videreføringen av murbruken også innvendig gir et helhetlig og gjennomarbeidet uttrykk. Belønnet med murverksprisen 1999.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

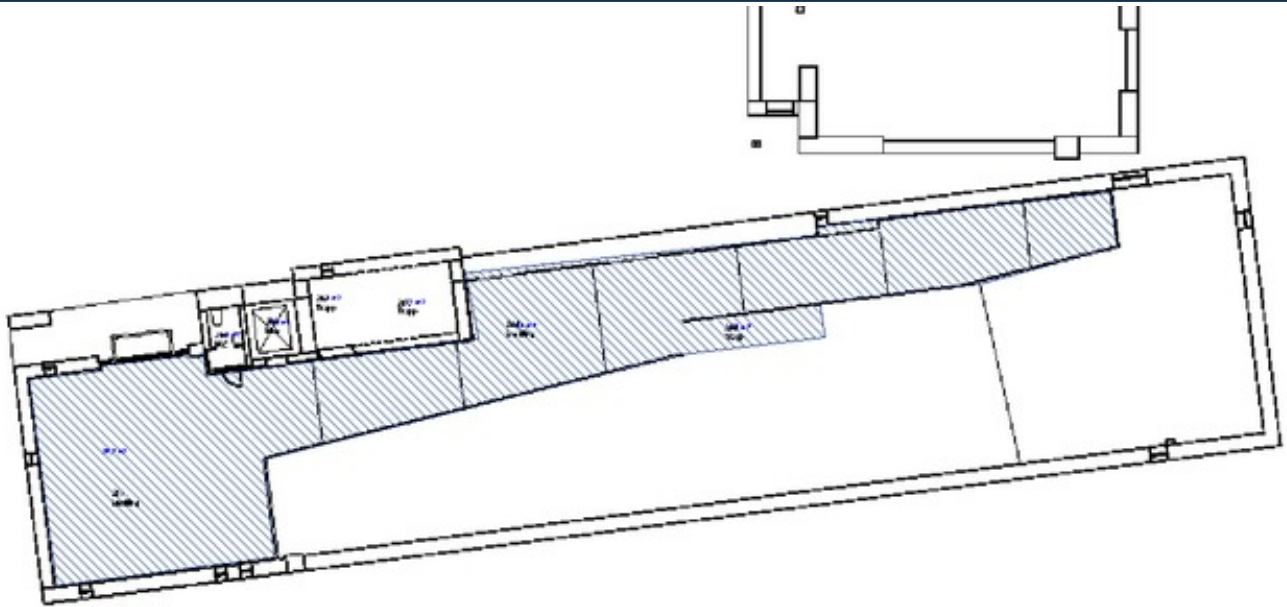
Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

Plantegning kjelleretasje (gjennomgående kjeller for Museet og Bispefløyen). Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

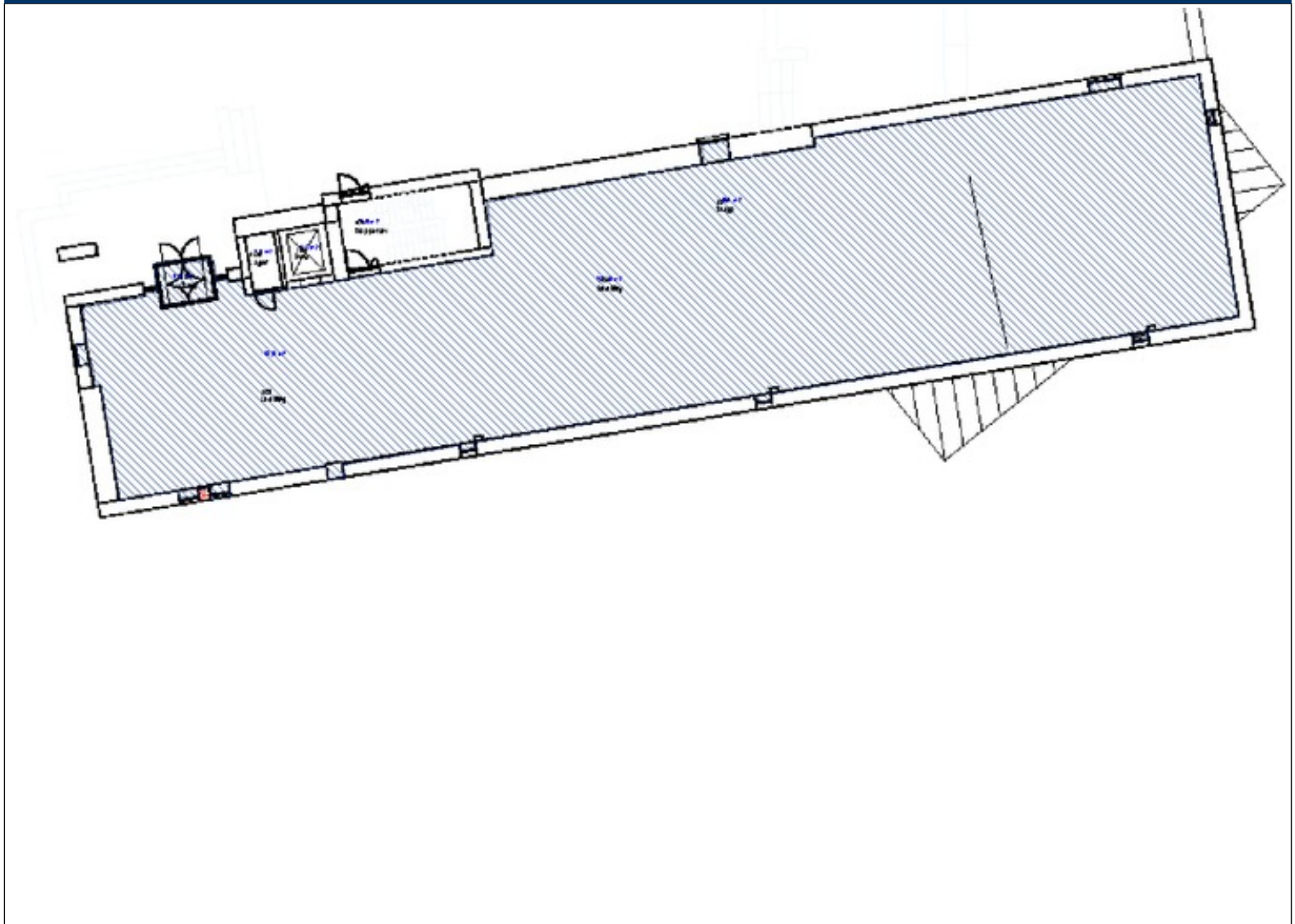

Plantegning 2. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

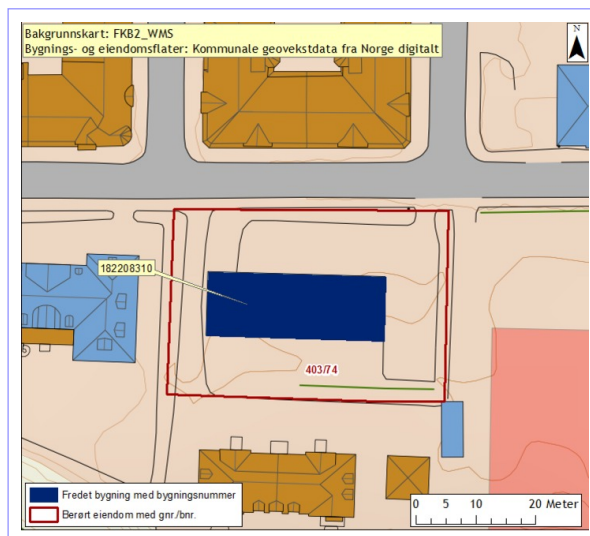
Plantegning 1, etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

SCHIRMERS GATE 3-5 - LABORATORIET

Bygningsnr:	182208310-1
Gnr/bnr:	403/74
Oppført:	1827
AskeladdenID:	87588-17
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903673 Kompleks 9903255

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare artillerilaboratoriet som del av den militære aktivitet som har funnet sted rundt Kongsgården (Erkebispegården).

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

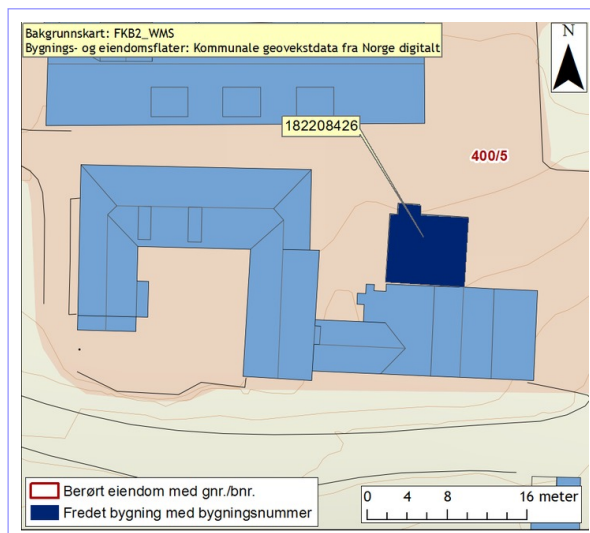
Begrunnelse: Bygningen er en bruksbygning i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1800-tallet og har svært lange tradisjoner som del av militærepoken på stedet. Som laboratorium for fremstilling av krutt med tilhørende eksplosjonsfare ligger den i god avstand fra Erkebispegården og er etter hvert blitt mer adskilt fra resten av anlegget av annen bebyggelse, men utgjør historisk sett en verdifull del av anlegget fra militærepoken. En stor grue i midtrommet fremstår som vesentligste eldre element innvendig.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

TØYHUSVAKTEN - KONGSGÅRDSGATA 1 E

Bygningsnr:	182208426
Gnr./bnr:	400/5
Oppført:	1777
AskeladdenID:	87588-13
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903668 Kompleks 9903255

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor mv. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner mv. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å bevare museet som en viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde, og som en historiefortellende bygning fra den kulturelle virksomheten ved anlegget.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

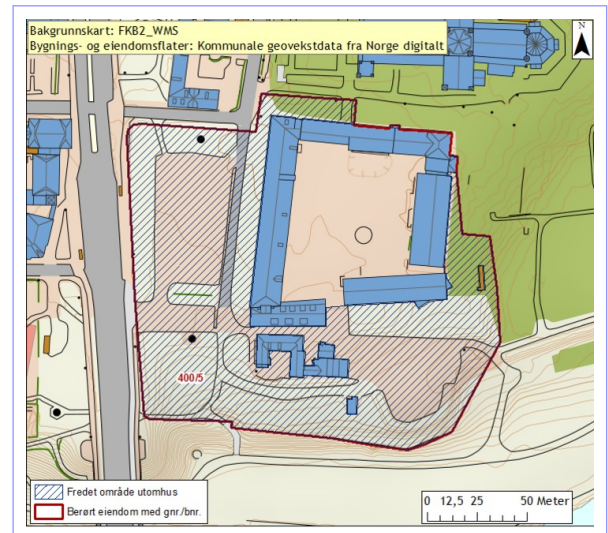
Begrunnelse: Bygningen er en liten vaktbygning utformet i enkle tidstypiske former for militære bruksbygninger fra 1700-tallet og har lang tradisjon på stedet. Den har forholdsvis godt bevart interiør fra 1820-årene. Bygningens opprinnelige funksjon kompletterer de øvrige bygningene i anlegget fra militærperioden. Bygningen er også fysisk integrert med noen av de øvrige trebygningene fra denne perioden.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 23 Fredete eiendommer i landsverneplan for Kulturdepartementet

UTOMHUS - YTRE KONGSGAARD OG KONGSGAARD BASTION

Bygningsnr:	
Gnr/bnr:	400/5
Oppført:	
AskeladdenID:	87588-15
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903641 Kompleks 9903255

Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter hele eiendommen, gnr. 400 bnr. 5, utenfor Erkebispegårdens sentrale firkanttun. Fredningen inkluderer områdets landskapsprofiler med dekke, objekter og materialbruk, samt hovedstruktur i beplantning.
- Formål:** Formålet med fredningen er å sikre hovedstrukturen i Erkebispegårdens nære omgivelser slik den er utformet over lang tid, og som viktig del av Erkebispegården sitt sammensatte kulturminne- og arkitekturmiljø med stor tidsdybde.
- Begrunnelse:** Erkebispegårdens nære omgivelser er med alle sine historiske spor og elementer av gamle forsvarsanlegg en vesentlig del av Erkebispegårdens anlegg. Som grøntanlegg danner omgivelsene dessuten en vel tilpasset ramme om de historiske bygningene. Det gjelder den fysiske utformingen med rester av festningsvoller og bastioner, oppfyllinger og planeringer for blant annet tidligere ridebaner samt hovedtrekkene i beplantningen. Det er påvist at det kan finnes betydningsfulle historiske spor i grunnen som kan medføre fornyet vurdering av uteområdets overflatebehandling.